

Gweithdrefn a Pholisi ar Gyfer Gorchymynion Diwygio Map Swyddogol

Cyflwyniad

Dyfeisiwyd y polisi hwn gan ystyried Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981, yn arbennig felly Adran 53 ac Atodlen 14. Rhoddir cyfarwyddyd ychwanegol yng Nghylchlythyr 5/93 y Swyddfa Gymreig.

Cefndir

Mae'r Map a'r Datganiad Swyddogol yn gofnod pwysig iawn o Hawliau Tramwy Cyhoeddus. Mae'r dogfennau hyn yn cael eu dal a'u cynnal gan Adran Hawliau Tramwy Cyngor Gwynedd. Gall y Datganiad, sy'n dod gyda'r Map Swyddogol, gynnwys disgrifiad o safle a lled y llwybr neu unrhyw gyfyngiad neu amod sy'n effeithio ar yr hawl tramwy. Gyda'i gilydd, maent yn cynnig tystiolaeth bendant o ran bodolaeth a statws yr hawl tramwy cyhoeddus a ddangosir.

Dan ddarpariaethau Deddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981, mae gan Gyngor Gwynedd, fel yr Awdurdod Syrfeo ddyletswydd i adolygu'r Map a'r Datganiad yn barhaus.

Mae adolygu parhaus, yn ei hanfod, yn golygu, pan ddaw tystiolaeth ar gael bod camgymeriad, gwall neu rywbeth heb ei gynnwys ar y Map a'r Datganiad, y dylai'r Map a'r Datganiad gael eu haddasu cyn gynted ag sy'n rhesymol o ymarferol trwy gyfrwng gorchymyn cyfreithiol (a elwir yn Orchymyn Diwygio Map Swyddogol).

Felly, gall Awdurdod Syrfeo wneud Gorchymyn Diwygio pan fydd yn darganfod tystiolaeth newydd sy'n gofyn am i'r map gael ei newid. Ond yn ychwanegol at hyn, gall unrhyw unigolyn wneud cais at yr Awdurdod Syrfeo am wneud Gorchymyn Diwygio. Gall tiffeddianwyr, er enghraifft, gredu nad yw llwybr a gofnodir ar y Map Swyddogol yn un cyhoeddus, neu fod hawl tramwy cyhoeddus yn cael ei ddangos ar y llinell anghywir neu fod ganddo'r statws anghywir. Yn yr un modd, yn aml mae achosion pan fydd llwybrau nad ydynt wedi eu cofnodi ar y Map Swyddogol yn bodoli ar y ddaear mewn gwirionedd, ac fe allant fod wedi cael eu defnyddio yn agored a'u mwynhau gan y cyhoedd am amser sylweddol. Mewn achosion o'r fath efallai bod sail i'r llwybr hwnnw gael ei ychwanegu at y cofnod cyfreithiol, os bydd hawliau cyhoeddus wedi eu sefydlu.

Pwy bynnag sy'n ceisio Gorchymyn Diwygio, mae'r un egwyddorion sylfaenol yn berthnasol. Y pwysicaf o'r rhain yw'r angen am dystiolaeth ffeithiol ac a oes hawliau cyhoeddus yn bodoli neu beidio. Mae dau brif fath o dystiolaeth y dylai ymgeiswyr eu ceisio wrth wneud cais – *tystiolaeth o ddefnydd a/neu dystiolaeth ddogfennol* fel mapiau hanesyddol a chofnodion. Bydd raid i'r dystiolaeth fod ar seiliau cadarn ac yn argyhoeddiadol – nid yw honni bod hawl tramwy yn bodoli heb dystiolaeth i gefnogi hynny yn debygol o arwain at weld Gorchymyn yn cael ei wneud. Mae'r ymarfer cyfan yn ymwneud â datrys ansicrwydd am ba hawliau sy'n bodoli nid pa hawliau sy'n ddymunol o unrhyw safbwynt penodol. Gweler Atodiad 3 am restr o'r math o dystiolaeth sy'n angenrheidiol.

Er mwyn gweld y canlyniadau cywir, yn gyson â'r ffeithiau a'r ddeddfwriaeth, mae swyddogion sy'n archwilio honiadau o'r fath yn cynnal ymchwil trylwyr a manwl i'r dystiolaeth berthnasol, ym mhob achos, gan wneud ymrwymiad sylweddol o ran amser ac adnoddau.

Er nad yw'n cael ei ddatgan yn benodol, mae'r ddeddfwriaeth yn rhagweld y bydd hawliadau yn cael eu penderfynu cyn pen 12 mis. Mae'n gwneud hyn trwy ddarparu y gall ymgeisydd wneud cais i'r Arolygaeth Gynllunio am gyfarwyddyd yn gofyn i'r awdurdod lleol benderfynu ar hawliad

os na fydd wedi gwneud hynny cyn pen 12 mis o ddyddiad derbyn y cais wedi ei gwblhau. Bydd yr Arolygaeth Gynllunio yn ystyried polisi'r Cyngor o ran ymdrin â Gorchymynion Diwygio wrth ystyried ceisiadau am gyfarwyddyd.

Oherwydd cymhlethdod ymchwilio i geisiadau o'r fath, eir dros y cyfnod hwn o 12 mis yn aml. Yn ychwanegol, mae ôl-groniad o waith Map Swyddogol a gorchymyn cyfreithiol arall yn wynebu Adran Hawliau Tramwy'r Cyngor. O ganlyniad, mae nifer o geisiadau sydd wedi eu derbyn ond heb eu penderfynu nifer o flynyddoedd wedi eu derbyn.

Ystyriaeth faterol arall yw Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000. Er mwyn rhoi peth sicrwydd i ddefnyddwyr cefn gwlad a thirfeddianwyr am yr hawliau sy'n bodoli, cyflwynwyd dyddiad terfynol o 1 Ionawr, 2026 ar ôl hynny ni ellir gwneud cais i lwybrau troed, llwybrau ceffyl neu hawliau uwch gael eu cynnwys ar Fap Swyddogol yn seiliedig yn unig ar dystiolaeth hanesyddol ddogfennol (gelwir tystiolaeth cyn 1949 yn dystiolaeth hanesyddol). Felly, ar ôl y dyddiad hwn ni fydd yn bosibl i hawlio hawl ar sail tystiolaeth defnyddwyr. Ond, rhagwelir y bydd yr ôl-groniad yn tyfu oherwydd cynnydd a ragwelir mewn ceisiadau Gorchymyn Diwygio wrth i 2026 nesu.

Fe wnaeth Deddf Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 ddwyn pob hawl i gerbydau a yrrir gan fodur i ben oni bai bod y ffordd i) eisoes yn cael ei dangos ar Fap a Datganiad Swyddogol fel Cilffordd sy'n Agored i Bob Traffig neu ii) yn agored i un o'r nifer o eithriadau a gynhwysir yn Adrannau 67(2) neu 67(3). Un o'r eithriadau hyn yw os bydd yr hawl i ddefnyddio cerbydau â modur wedi dod i fodolaeth cyn 1930. Un arall fyddai os mai'r prif ddefnydd yn y cyfnod o 5 mlynedd cyn 11 Mai, 2006 oedd gan gerbydau â modur.

3.0Y Polisi

3.1 Ffurf y Cais

Yn unol â pharagraffau 1 a 2 o Atodlen 14 o Ddeddf 1981 (gweler Atodiad 1), bydd yr holl geisiadau yn cael eu gwneud yn y ffurf penodedig a bydd map gyda nhw ar raddfa o ddim llai na 1:25000 yn dangos y llwybr neu lwybrau y mae'r cais yn ymwneud â nhw.

Bydd yn cynnwys copiâu o'r holl dystiolaeth ddogfennol (gan gynnwys datganiadau tystion) y mae'r ymgeisydd yn dymuno eu cynnig i gefnogi'r cais, hyd yn oed os yw'r dogfennau eisoes ym meddiant y Cyngor.

Bydd yr ymgeisydd yn rhoi rhybudd i bob perchennog neu ddeiliad tir sy'n cael ei gynnwys yn y cais. Bydd y rhybudd yn nodi bod y cais wedi ei wneud. Os na fydd yr ymgeisydd yn gwybod enw a chyfeiriad y perchennog neu ddeiliaid, bydd yn gwneud ymholiadau rhesymol. Os na fydd yr ymholiadau rhesymol yn darganfod enw a chyfeiriad y perchennog neu'r deiliaid, bydd yr ymgeisydd yn hysbysu'r Cyngor o'r ffaith hon ac yn disgrifio'r ymholiadau a wnaed. Yn ôl ei ddisgresiwn ei hun, gall y Cyngor ganiatáu i'r ymgeisydd gyflwyno'r rhybudd trwy ei gyfeirio at "y Perchennog" neu "y Deiliad", fel sy'n briodol, a'i osod ar wrthrych amlwg neu wrthrychau amlwg ar y tir. Pan fydd y rhybudd wedi ei roi i'r perchennog neu ddeiliad bydd yr ymgeisydd yn tystio hynny i'r Cyngor yn y ffurf penodedig.

Bydd y Cyngor yn darparu'r holl ddogfennau angenrheidiol i alluogi'r cais i gael ei wneud yn y ffurf penodedig.

Nid yw nifer y datganiadau tystiolaeth y mae'n rhaid i ymgeisydd eu cyflwyno wedi cael ei nodi yn y ddeddfwriaeth berthnasol, er bod Cyngor Gwynedd yn gyffredinol yn ystyried 7 datganiad fel y nifer dymunol.

Ni fydd y Cyngor yn ymchwilio i'r cais nes bydd yr holl gamau cychwynnol yma wedi eu cyflawni. Bydd unrhyw gais nad yw yn y ffurf penodedig gyda chopïau o'r dystiolaeth i gefnogi hynny, fel y nodir ym mharagraffau 1 a 2 o Atodlen 14, yn cael eu dychwelyd at yr ymgeisydd fel arfer gydag esboniad o'r diffygion ffurfiol.

3.2 Cofrestr o geisiadau Gorchymyn Diwygio Map Swyddogol

Cyn pen 28 diwrnod o dderbyn cais dilys, bydd y Cyngor yn cofnodi'r cais ar ei gofrestr o hawliadau Gorchymyn Diwygio y mae'n ofynnol i'r Cyngor ei chadw a'i chynnal dan Adran 53B o Ddeddf 1981.

3.3 Blaenoriaeth ar gyfer ymdrin â cheisiadau

Bydd y Cyngor yn pennu cais dilys cyn gynted ag sy'n bosibl a bydd yn ceisio gwneud hynny cyn pen 12 mis o'i dderbyn.

Fel arfer bydd ceisiadau Gorchymyn Diwygio yn cael eu hasesu gan yr Adain Hawliau Tramwy Cyhoeddus a rhoddir blaenoriaeth gan ddilyn y meini prawf canlynol:

- (i) defnydd da o adnoddau cyhoeddus
- (ii) graddfa'r fantais i'r cyhoedd

- (iii) rhwystro'r llwybr
- (iv) y tebygolrwydd y bydd y tir y mae'r llwybr yn rhedeg drosto yn cael ei ddatblygu
- (v) eglurder y dystiolaeth a gyflwynwyd
- (vi) pan fydd cyfran sylweddol o'r tystion o blith y defnyddwyr yn henoed
- (vii) hwylustod er mwyn hwyluso datrys hawliau tramwy
- (viii) argaeledd llwybrau eraill ger llaw sy'n cynnig profiad tebyg neu well i'r defnyddiwr na'r llwybr a hawllir.

3.4 Ystyried y dystiolaeth

Os bydd cais yn bodloni'r gofynion ffurfiol ond bod ymchwiliad byr o'r dystiolaeth sy'n cyd-fynd â'r cais yn dangos nad oes gobaith rhesymol y bydd yn llwyddo ar y dystiolaeth a gyflwynwyd yna, fel arfer, bydd y cais yn cael ei wrthod gydag esboniad o'r dystiolaeth ychwanegol fyddai'n ofynnol i'r cais gael ei ailystyried.

Pan fydd tystiolaeth ddiymwad nad oedd gan y tîrfeddiannwr unrhyw fwriad yn ystod cyfnod yr hawliad i ganiatáu i'r cyhoedd ddefnyddio'r llwybr, er enghraifft trwy i'r tîrfeddiannwr gydymffurfio ag Adran 31(6) o Ddeddf Priffyrdd 1980, yna dylai'r penderfyniad gael ei wneud nad yw'r hawl tramwy fel sy'n cael ei hawlio yn bodoli a bydd y cais felly yn cael ei wrthod.

Ond os oes gan gais obaith rhesymol o lwyddo ar sail y dystiolaeth a gyflwynwyd, bydd swyddogion yn ymchwilio i'r dystiolaeth, ynghyd ag unrhyw dystiolaeth berthnasol arall sydd ar gael i'r Awdurdod.

Wrth ymchwilio i'r cais, cynhelir ymgynghoriad cychwynnol gyda'r Cyngor Cymuned/Tref a sefydliadau perthnasol eraill (e.e. Cymdeithas y Cerddwyr, Aelod Lleol).

Bydd crynodeb o'r dystiolaeth yn y cais yn cael ei gyflwyno i'r holl "berchnogion" neu "ddeiliaid" yn gofyn a oes ganddynt ddymuniad i wrthwynebu neu wneud unrhyw gyflwyniad parthed y cais. Caniateir amser rhesymol ar gyfer gwneud unrhyw gyflwyniadau neu wrthwynebiad.

Os bydd tystiolaeth y defnyddwyr yn cael ei gadarnhau gan dystiolaeth arall, efallai y bydd angen cynnal cyfweiliadau gan swyddogion. Ond, os oes tystiolaeth yn bwrw amheuaeth am dystiolaeth y defnyddiwr (fel tystiolaeth i'r gwrthwyneb gan berchennog y tir) yna gall fod yn addas cynnal cyfweiliadau ar gyfer y tîrfeddiannwr a detholiad o'r tystion o blith y defnyddwyr gan swyddog i bennu a ddylai'r Awdurdod symud ymlaen a'r cais.

3.5 Penderfynu ar y cais

Wedi ystyried yr holl dystiolaeth a'r cyflwyniadau a wnaed, bydd adroddiad yn cael ei baratoi a'i gyflwyno yn unol â Chynllun Dirprwyo Hawliau Tramwy'r Cyngor (gweler Atodiad 2).

Pan fydd y Cyngor wedi penderfynu ar y cais, bydd yr ymgeisydd a'r tîrfeddiannwr neu ddeiliaid y cyflwynwyd y Rhybudd Cais iddynt yn cael eu hysbysu o'r penderfyniad.

Os bydd y Cyngor yn penderfynu gwrthod y cais a pheidio gwneud Gorchymyn, mae gan yr ymgeisydd 28 diwrnod o gyflwyno'r Rhybudd Penderfyniad i apelio at yr Arolygaeth Gynllunio, a fydd yn penodi Arolygydd i ystyried yr apêl.

Os, ar ôl 28 diwrnod, na wneir apêl, gellir cau'r ffeil.

Os bydd y Cyngor yn penderfynu y dylid gwneud Gorchymyn Diwygio Map Swyddogol, bydd y swyddogion, cyn gynted ag sy'n rhesymol o ymarferol, yn gweithredu'r penderfyniad hwn.

3.6 Cyhoeddi'r Gorchymyn Diwygio Map Swyddogol

Os bydd y Cyngor yn penderfynu caniatáu'r cais, bydd Gorchymyn yn cael ei wneud a'i gyhoeddi yn y papur newydd lleol a'i osod ar y safle. Bydd perchnogion a deiliaid y tir dan sylw a'r Cyngor Cymuned/Tref hefyd yn cael copi o'r Gorchymyn hwnnw. Bydd cyfnod o ddim llai na 42 diwrnod i dderbyn cyflwyniadau a gwrthwynebiadau.

Os na fydd unrhyw gyflwyniadau a gwrthwynebiadau bydd y Cyngor yn cadarnhau'r Gorchymyn. Os bydd cyflwyniad neu wrthwynebiad neu fod unrhyw ddiwygiad i'r Gorchymyn yn angenrheidiol, yna bydd y mater yn cael ei gyfeirio at yr Arolygaeth Gynllunio a fydd yn penodi Arolygydd i ystyried y materion a thystiolaeth ar ffurf cyflwyniadau ysgrifenedig neu ymchwiliad cyhoeddus. Fe all wedyn gadarnhau'r Gorchymyn gyda neu heb newidiadau iddo.

Bydd y Cyngor yn hysbysu'r ymgeisydd a ellir cadarnhau'r cais neu beidio.

Pan fydd Gorchymyn yn cael ei gadarnhau bydd Rhybudd yn cael ei gyhoeddi yn y papur newydd lleol a'i osod ar y safle a bydd pawb sydd â diddordeb yn cael eu hysbysu. Gall unrhyw unigolyn y bydd cadarnhau Gorchymyn yn ei dramgwyddo yn medru cwestiynu ei ddilysrwydd yn yr Uchel Lys cyn pen 42 diwrnod o'r hysbysiad. Rhaid i'r sail ar gyfer cais o'r fath fod nad yw'r Gorchymyn o fewn pwerau Deddf 1981 neu na chydymffurfiwyd â'r Ddeddf. Gall yr Uchel Lys ddileu Gorchymyn neu ran ohono os bydd yn fodlon bod hyn yn wir.

Os bydd y Gorchymyn Diwygio yn cael ei gadarnhau ac nid ei ddileu gan yr Uchel Lys, bydd yn dod yn rhan o'r Map a'r Datganiad Swyddogol ar gyfer yr ardal ac yn cael ei ddarllen gydag ef fel un ddogfen. Rhaid cael Gorchymyn Digwyddiad Cyfreithiol ar wahân i newid y Map a'r Datganiad Swyddogol. Bydd hyn yn cael ei wneud gan y Cyngor ar ei gost ei hun. Mae'r Arolwg Ordnans yn awtomatig yn cael copi o'r Gorchymyn fel eu bod yn medru ystyried y newidiadau ar yr argraffiad newydd o'u mapiau perthnasol.

Heblaw gosod arwyddion a dangos y ffordd fel arfer ni fydd fawr o effaith ar y ddaear. Ni fydd unrhyw newid mewn perchnogaeth tir ac nid oes raid i'r Awdurdod dderbyn unrhyw atebolrwydd am gynnal a chadw. Ond, os yw'r llwybr wedi ei atal, fe weithredir i gael gwared ar y rhwystr.

3.7 Cyfarwyddyd

Mae'r Cyngor wedi cynhyrchu nodiadau cyfarwyddyd i gynorthwyo ymgeiswyr a fydd yn cael eu darparu am ddim i unrhyw un sydd am wneud cais i ddiwygio'r Map a'r Datganiad Swyddogol.

Mae'r nodiadau cyfarwyddyd ar gael ar wefan y Cyngor hefyd.

Mae'r Cyngor yn cydnabod y gall y gweithdrefnau a nodir yn y polisi orfod cael eu newid yng ngoleuni profiad ac unrhyw gyflwyniadau dilynol y gellir eu derbyn wedi iddo gael ei weithredu. Bydd y polisi yn cael ei ddiweddarau yn achlysurol i adlewyrchu'r penderfyniadau barnwrol cyfredol.

Pan fydd gan y Cyngor bolisi fel sy'n cael ei amlinellu uchod bydd yn ystyried, mewn achosion addas, a ellid gwneud eithriad a hynny ar sail teilyngdod.

Atodiad 1

DEDDF BYWYD GWYLLT A CHEFN GWLAD 1981

ATODLEN 14 CEISIADAU AM ORCHMYNION PENODOL DAN RAN III

Ffurf y ceisiadau

- 1 Bydd cais yn cael ei wneud yn y ffurf penodedig a bydd y canlynol gyda'r cais—
 - (a) map a dynnwyd i'r raddfa a nodwyd ac yn dangos y llwybr neu lwybrau y mae'r cais yn ymwneud â nhw; a
 - (b) chopïau o unrhyw dystiolaeth ddogfennol (gan gynnwys datganiadau tystion) y mae'r ymgeisydd yn dymuno eu nodi i gefnogi'r cais.

Rhybudd o geisiadau

- 2(1) Yn amodol ar is-baragraff (2), bydd yr ymgeisydd yn rhoi rhybudd yn nodi bod y cais wedi ei wneud i bob perchennog a deiliad unrhyw dir y mae'r cais yn ymwneud ag ef.
- 2(2) Os bydd yr awdurdod, wedi i ymholiadau rhesymol gael eu gwneud, yn fodlon nad yw'n rhesymol i gasglu enw a chyfeiriad perchennog neu ddeiliad unrhyw dir y mae'r cais yn ymwneud ag ef, gall yr awdurdod roi cyfarwyddyd y gall y rhybudd sy'n ofynnol i'w gyflwyno iddo gan is-baragraff (1) gael ei gyflwyno trwy ei gyfeirio ato trwy'r disgrifiad "perchennog" neu "ddeiliad" y tir (gan ei ddisgrifio) a thrwy ei osod ar ryw wrthrych neu wrthrychau amlwg ar y tir.
- 2(3) Pan fydd gofynion y paragraff hwn wedi eu cyflawni, gall yr ymgeisydd dystio i'r ffaith honno wrth yr awdurdod.
- 2(4) Bydd pob rhybudd neu dystysgrif dan y paragraff hwn yn y ffurf penodedig.

Penderfyniad gan yr awdurdod

- 3(1) Cyn gynted ag y mae'n rhesymol o ymarferol ar ôl derbyn tystysgrif dan baragraff 2(3), bydd yr awdurdod yn—
 - (a) ymchwilio i'r materion a nodir yn y cais; ac
 - (b) ar ôl ymgynghori gyda phob awdurdod lleol y mae ei ardal yn cynnwys y tir y mae'r cais yn ymwneud ag ef, yn penderfynu a ddylid gwneud neu beidio gwneud y Gorchymyn y mae'r cais yn cyfeirio ato.
- 3(2) Os na fydd yr awdurdod wedi penderfynu ar y cais cyn pen deuddeng mis o dderbyn tystysgrif dan baragraff 2(3), yna, wedi i'r ymgeisydd wneud cyflwyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol, gall yr Ysgrifennydd Gwladol, wedi ymgynghori â'r awdurdod, roi cyfarwyddyd i'r awdurdod benderfynu ar y cais cyn diwedd cyfnod fydd yn cael ei bennu yn y cyfarwyddyd.
- 3(3) Cyn gynted ag y mae'n ymarferol wedi penderfynu ar y cais, bydd yr awdurdod yn rhoi rhybudd o'u penderfyniad trwy gyflwyno copi ohono i'r ymgeisydd ac unrhyw unigolyn yr oedd yn ofynnol cyflwyno rhybudd o gais iddo dan baragraff 2(1).

Apêl yn erbyn penderfyniad i beidio gwneud Gorchymyn

- 4(1) Pan fydd awdurdod yn penderfynu peidio gwneud Gorchymyn, gall yr ymgeisydd, ar unrhyw adeg cyn pen 28 diwrnod ar ôl i'r rhybudd o benderfyniad gael ei gyflwyno, gyflwyno rhybudd o apêl yn erbyn y penderfyniad i'r Ysgrifennydd Gwladol a'r awdurdod.
- 4(2) Wrth ystyried yr apêl, os bydd yr Ysgrifennydd Gwladol yn ystyried y dylid gwneud Gorchymyn, bydd yn rhoi'r cyfarwyddiadau hynny i'r awdurdod sy'n ymddangos yn angenrheidiol i'r diben.

CYNLLUN DIRPRWYO HAWLIAU TRAMWY GWYNEDD

Mae'r holl swyddogaethau yn ymwneud â hawliau tramwy sy'n cael eu cynnwys yn y Deddfau Canlynol fel y'u diwygiwyd ac yn cynnwys yr holl ddeddfwriaeth isradd yn cael eu dirprwyo i Bennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd):

- Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949;
- Deddf Cefn Gwlad 1968;
- Deddf Priffyrdd 1980;
- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981;
- Deddf Rheoli Trafnidiaeth Ffyrdd 1984;
- Deddf Llwybrau Beic 1984;
- Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000;
- Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005 (Gorchmynion giatiau)
- Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 – rhan 6

DS Mae'r uchod yn darparu bod y grym i *benderfynu* ar bob cais o ran Gorchmynion Hawliau Tramwy a phenderfyniadau i'w cadarnhau yn cael eu dirprwyo i Bennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd) ac eithrio'r canlynol:

- i Ceisiadau a gyflwynir gan Aelodau sy'n gwasanaethu neu staff yr Adran Reoleiddio.
- ii Ceisiadau sy'n ymwneud â thir sydd ym meddiant y Cyngor.
- iii Penderfyniadau i gyflwyno Gorchmynion a wnaed dan Ddeddf Priffyrdd 1980, pan dderbynnir gwrthwynebiad i'r Gorchymyn ac na fyddant yn cael eu tynnu yn ôl, i Gynulliad Cenedlaethol i'w cadarnhau
- iv Ceisiadau y mae Pennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd) yn ystyried ddylai gael eu cyfeirio at Bwyllgor.
- v Ceisiadau am Orchmynion a wnaed dan Ddeddf Priffyrdd 1980 pan fydd y Cynghorydd y mae'r Gorchymyn arfaethedig yn ei ward yn cyflwyno cais ysgrifenedig i Bennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd) cyn pen y cyfyngiad amser a bennwyd i ymgynghori ar y mater y dylai'r mater gael ei benderfynu gan y Pwyllgor Ardal. Y cyfnod penodedig ar gyfer hysbysu fydd 16 diwrnod calendr o ddyddiad y llythyr ymgynghori parthed y cynnig.

Atodiad 3

Tystiolaeth Angenrheidiol – Dogfenno

Bydd Arolygwr sy'n cynnal Ymchwiliad Cyhoeddus i bennu a oes Hawl Tramwy Cyhoeddus wedi ei sefydlu dros dir, yn disgwyl i'r canlynol fod wedi cael eu hymchwilio ac i gopïau gael eu darparu (pan fydd yn berthnasol) fel rhan naturiol o'r broses:

Mapiau, yn amrywio o Argraffiad Cyntaf yr Arolwg Ordnans (c.1835) hyd yr argraffiad diweddaraf perthnasol, gan gynnwys mapiau ar raddfa fawr a bach

Hen Fapiau Sirol a mapiau preifat

Mapiau ac Atodlenni'r Degwm

Dyfarniadau Cau Tiroedd a'r Atodlen

Mapiau ac Atodlen Deddf Cyllid 1910

Cynlluniau ac atodlenni Mesurau preifat neu Ddeddfau Seneddol neu Orchmynion perthnasol (ee rheilffordd).

Llyfrau taith, mapiau a thafenni perthnasol

Copïau perthnasol o gofnodion Cynghorau Sir, Dosbarth a Phlwyf a Chymuned

Gweithredoedd

Dyfarniadau Llys

Ffotograffau wedi eu dyddio

Gohebiaeth berthnasol (e.e. rhwng tiffeddianwyr a thenantiaid neu dresmaswyr honedig)

Unrhyw dystiolaeth ddogfenno arall a all fodoli sy'n berthnasol i'r mater

Tystiolaeth Defnyddwyr

Fel arfer bydd Arolygwr yn disgwyl medru holi'r rhai sy'n darparu tystiolaeth defnyddwyr ac i'r bobl hynny gael eu croesholi. Gall tystiolaeth na fydd yn destun i'r prawf hwn gael ei ddiystyru neu ei hepgor.

Datganiadau ar ffurflenni a bennwyd

Affidafidau ar lw

Ffotograffau perthnasol, wedi eu dyddio neu gyfryngau eraill

Recordiadau o gyfweiliadau gyda defnyddwyr

Sylwer: Bydd peidio darparu cymaint o dystiolaeth berthnasol ag sy'n briodol ym mhob achos, yn peri oedi sylweddol wrth ystyried y cais a phenderfynu arno. Mae felly er mantais i'r ymgeisydd gyflwyno'r ddadl orau posibl i gael canlyniad cyflym a llwyddiannus.

Gweithdrefn a Pholisi ar gyfer Gorchmynion Gwyro a Diddymu Llwybr Cyhoeddus

4.0 Cyflwyniad

Dyfeisiwyd y polisi hwn gan ystyried Deddf Priffyrdd 1980, yn arbennig Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus a wneir dan Adrannau 118 ac 119. Nid yw'r polisi hwn yn cynnwys Cytundebau Creu a Gorchmynion a wneir dan Adrannau 25 a 26 yn eu tro, ac nid yw'n cynnwys defnyddio Adran 116 trwy Lys Ynadon.

Os bydd angen i lwybr gael ei wyro neu ei ddiddymu i ddatblygiad ddigwydd, rhaid gwneud gorchymyn cyfreithiol dan Ddeddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 cyn i'r datblygiad gael ei gwblhau. Nid yw'r ddogfen bolisi hon yn berthnasol yn yr achosion hyn.

4.1 Cefndir

Dan Adran 118 o Ddeddf Priffyrdd 1980, gall unrhyw unigolyn wneud cais i'r Awdurdod Priffyrdd am ddiddymu llwybr troed, llwybr ceffyl neu gilffordd gyfyngedig ar y sail nad oes ei angen ar gyfer defnydd y cyhoedd.

Yn unol â darpariaethau Adran 119 o Ddeddf Priffyrdd 1980, gall unrhyw unigolyn wneud cais i'r Awdurdod Priffyrdd wyro llwybr troed, llwybr ceffyl neu gilffordd gyfyngedig pan fydd cynigion o'r fath er budd y perchennog, y deiliad neu brydleswr y tir y mae'r hawl tramwy yn rhedeg drosto gyda neu heb fudd i'r cyhoedd yn gyffredinol.

Mae deddfwriaeth arall yn darparu ar gyfer gwyro a diddymu hawliau tramwy mewn nifer o amgylchiadau ychwanegol e.e. ar gyfer diogelu ysgolion, ar gyfer atal troseddau mewn ardaloedd penodol, i ddiogelu Safleoedd o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig (SoDdGA) neu er budd diogelwch y cyhoedd pan fydd hawliau tramwy yn croesi rheilffyrdd. Rhestrir darpariaethau o'r fath yn Atodiad 1.

Dylid nodi bod gwyro a diddymu llwybrau yn *bwerau* sy'n perthyn i'r Awdurdod Priffyrdd ac nid yn *ddyletswydd statudol*. Ond, gall ymgeiswyr gael hawl i wneud cais am rai mathau o geisiadau.

Dylid nodi bod raid i gynigion ar gyfer gwyro llwybrau ystyried anghenion symud pobl anabl neu ddall a all fod yn defnyddio'r llwybr.

Dylid nodi nad yw'r Cyngor yn gyffredinol yn cefnogi ceisiadau am Orchmynion Diddymu oni bai eu bod yn rhan o becyn ehangach y mae budd cyhoeddus arall yn deillio ohono. Ni fydd y Cyngor yn derbyn ceisiadau ar eu pen eu hunain am ddiddymu oni bai bod amgylchiadau eithriadol.

4.2 Meini prawf ymgeisio

Mae'n hanfodol i unrhyw gais fodloni'r meini prawf deddfwriaethol/ymgeisio cyn iddo gael ei gyflwyno. Cynghorir ymgeiswyr yn gryf y dylent drafod eu hachos gyda'r Swyddog Hawliau Tramwy Ardal yn y lle cyntaf. Dim ond os bydd yn fodlon y gellir cadarnhau'r Gorchymyn y bydd y Cyngor yn arfer ei ddisgresiwn i wneud Gorchymyn (h.y. ei fod yn credu bod y profion deddfwriaethol wedi eu bodloni).

Mae'r profion deddfwriaethol y mae'n rhaid i gais penodol ei bodloni yn dibynnu ar y math o Orchymyn a geisir (gweler Atodiad 1).

Mae'r Cyngor wedi cynhyrchu set o nodiadau cyfarwyddyd yng nghyswllt gwyradau y gellir eu darparu am ddim i unrhyw ymgeisydd posibl. Mae'r nodiadau cyfarwyddyd yn egluro'r profion yn y ddeddfwriaeth ac yn ychwanegol atynt. Darperir y nodiadau hyn yn Atodiad 2 i'r polisi hwn.

Argymhellir yn gryf i ymgeiswyr roi sylw arbennig i'r nodiadau cyfarwyddyd hyn cyn cyflwyno cais.

Rhaid i'r llwybr presennol fod yn glir o unrhyw rwystrau cyn i'r cais gael ei gyflwyno, ac yn glir o rwystrau nes bydd y Gorchymyn yn cael ei gadarnhau a bod y llwybr newydd ar gael i'w ddefnyddio (gall y gofyn hwn gael ei amrywio mewn amgylchiadau pan fydd llwybr yn cael ei rwystro gan rwystr sylweddol a/neu hanesyddol, e.e. adeilad neu ehangder o ddŵr).

Dylid nodi ei bod yn anghyfreithlon dan gyfraith gwlad a chyfraith statudol i unrhyw unigolyn, heb ganiatâd neu esgus cyfreithlon, i roi rhwystr i atal pobl rhag teithio yn rhydd ar hyd priffordd yn fwriadol mewn unrhyw ffordd.

4.3 Gwneud cais

Bydd ymgeiswyr i wyro llwybrau neu i'w diddymu yn cael y ffurflen gais berthnasol i'w llenwi.

Fel rhan o'r cais, mae'n ofynnol i'r ymgeisydd gyflwyno dau gynllun yn darlunio'r cynnig a manylion perchnogaeth y tir. Gall y cynlluniau gael eu cyflenwi gan y Cyngor os gofynnir amdanynt.

Rhaid cael caniatâd ysgrifenedig gan yr holl dirfeddianwyr a deiliaid tir y bydd y gwriad arfaethedig yn effeithio arnynt. Rhaid cyflwyno copi o'r cydsyniad gyda'r cais.

Disgwylir i ymgeiswyr am wryadau a diddymu llwybrau:-

- gytuno yn ysgrifenedig y byddant yn talu unrhyw gostau gweinyddol fydd yn gysylltiedig â gwneud y Gorchymyn (yn ôl y strwythur taliadau – gweler Atodiad 3) a gwir gost hysbysebu'r Gorchymyn Gwyro yn y wasg yn lleol;
- gytuno yn ysgrifenedig i dalu unrhyw iawndal sy'n dod yn daladwy o ganlyniad o weld y Gorchymyn yn dod i weithrediad;
- gytuno yn ysgrifenedig i dalu'r holl gostau wrth osod unrhyw linell llwybr newydd ar y ddaear;

Rhaid i daliad (£200) ymlaen llaw na fydd yn cael ei dalu yn ôl tuag at y costau hyn gael ei anfon gyda phob cais.

Ni fydd y Cyngor yn cychwyn y gweithdrefnau nes y bydd yr ymgeisydd wedi cydymffurfio â'r holl gamau cychwynol. Bydd unrhyw gais anghyflawn fel arfer yn cael ei ddychwelyd at yr ymgeisydd gydag esboniad o'i ddiffygion.

Dylid nodi bod y costau gweinyddol a hysbysebu a dynnir yn daladwy boed y Gorchymyn yn llwyddiannus neu beidio.

Mewn achosion lle bydd, ym marn Adran Hawliau Tramwy'r Cyngor, ddigon o fudd i'r cyhoedd, rhoddir ystyriaeth i hepgor y cyfan neu ran o'r costau sy'n gysylltiedig â phrosesu cais am Orchymyn Llwybr Cyhoeddus.

Pan fydd y Cyngor yn cychwyn Gorchymyn, bydd yr adran berthnasol yn talu costau prosesu'r cais.

4.4 Blaenoriaeth ar gyfer ymdrin â cheisiadau

Fel arfer bydd ceisiadau yn cael eu trin yn nhrefn amser ar ôl eu derbyn. Ond, mae'r Cyngor yn cadw'r hawl i roi blaenoriaeth i rai ceisiadau allan o'r dilyniant pan fydd meini prawf eraill yn berthnasol. Gall yr enghreifftiau o feini prawf perthnasol o'r fath gynnwys:-

- Osgoi perygl sydd ar fin digwydd i'r cyhoedd pan na fydd gwaith iechyd a diogelwch adfer arall yn addas.
- Agor llwybr sydd wedi ei rwystro gan rwystr tymor hir.
- Symud llwybr i gynyddu mwynhad gwirioneddol y cyhoedd (er enghraifft, trwy ddarparu gwell golygfeydd neu gyfleoedd i wyllo bywyd gwyllt neu i osgoi dŵr rhag cronni yn barhaus).
- Cael gwared ag ymdeimlad gwirioneddol o golli preifatrwydd ar gyfer y cyhoedd (nid un sy'n cael ei amgyffred gan yr ymgeisydd yn unig) pan fydd hyn yn rhwystr gwirioneddol i'w ddefnyddio na lwyddwyd i'w oresgyn trwy osod arwyddion a chyfeirbwyntiau clir.
- Agor y rhwydwaith trwy ddarparu dolen bwysig at weddill y rhwydwaith nad yw'r llwybr presennol yn ei ddarparu.

4.5 Penderfynu ar y cais

Ar ôl derbyn cais dilys, fel arfer trefnir ymweliad safle gan y Swyddog Hawliau Tramwy. Mae'r ymweliad safle yn gyfle delfrydol i weld llinell Swyddogol yr Hawl Tramwy ac ystyried y cynnig. Fel arfer bydd y Swyddog yn rhoi cyngor am addasrwydd y cynnig, gofynion statudol ac a fydd raid i'r ymgeisydd wneud unrhyw waith ar y ddaear neu beidio, er enghraifft i ddwyn llwybr a wyrwyd i safon addas.

Ni all y Swyddog wneud y penderfyniad a ddylid gwneud Gorchymyn Gwyro neu Ddiddymu neu beidio, ond gall roi cyngor ar y tebygolrwydd y bydd yn llwyddo.

Yn dilyn yr ymweliad, bydd y Swyddog Hawliau Tramwy yn dod i benderfyniad cychwynnol a yw'r cais yn bodloni'r meini prawf sydd yn y ddeddfwriaeth berthnasol.

Os bydd y Swyddog Hawliau Tramwy yn fodlon bod y cais yn bodloni'r meini prawf perthnasol, bydd y Cyngor yn cynnal ymgynghoriad cychwynnol gyda'r Cyngor Cymuned neu Dref perthnasol, Awdurdod Parc Cenedlaethol Eryri (pan fydd yn berthnasol), tiffeddianwyr, grwpiau sydd â buddiant ag Ymgymerydd Statudol. Bydd hyn, fe obeithir, yn annog gwell deialog rhwng pawb sydd â buddiant a'r Awdurdod ac yn helpu i leihau'r risg am wrthwynebiadau os bydd Gorchymyn yn cael ei wneud. Yn ychwanegol at yr ymgynghoriad uchod, bydd y swyddog yn ymgynghori â'r Aelod Lleol dros yr ardal.

Ond, os derbynnir gwrthwynebiad ar ôl cynnal yr ymgynghoriad cychwynnol, yna bydd y swyddogion naill ai yn:-

- a) Trafod gyda'r gwrthwynebydd/wyr mewn ymgais i ddatrys y gwrthwynebiad a/neu yn tynnu'r gwrthwynebiad/au yn ôl a/neu
- b) Trafod gyda'r ymgeisydd mewn ymdrech i ganfod llwybr mwy derbyniol ar gyfer y gwriad arfaethedig.

Os na fydd yn bosibl datrys y gwrthwynebiad/au ar ôl cynnal ymgynghoriadau ychwanegol, na chael y gwrthwynebydd i'w tynnu yn ôl ac na fydd yr ymgeisydd yn gallu neu na fydd yn cynnig llwybr gwahanol, yna bydd adroddiad yn cael ei baratoi a'i gyflwyno yn unol â Chynllun Dirprwyo Hawliau Tramwy'r Cyngor (gweler Atodiad 4).

4.6 Gwneud a chyhoeddi'r Gorchymyn

Os bydd y Cyngor yn penderfynu y dylid gwneud Gorchymyn Llwybr Cyhoeddus, bydd y Swyddog Hawliau Tramwy, cyn gynted ag sy'n ymarferol, yn gweithredu'r penderfyniad hwn.

Bydd y Gorchymyn yn cael ei hysbysebu mewn papur newydd lleol ac mewn manau perthnasol ar y safle, gyda chopi o'r Gorchymyn yn cael ei anfon at yr ymgeisydd, deiliad y tir, y Cyngor Tref neu Gymuned a chyrff eraill a nodir yng Nghylchlythyr y Swyddfa Gymreig 5/93.

Os na dderbynnir gwrthwynebiad cyn pen 28 niwrnod, neu fod unrhyw wrthwynebiad a dderbynnir yn cael ei dynnu yn ôl wedyn, bydd y Cyngor yn cadarnhau'r Gorchymyn.

Os cyflwynir unrhyw wrthwynebiad, rhaid iddo gael ei gopïo i'r ymgeisydd, fel bod yr ymgeisydd, os bydd yn dymuno, yn medru trafod gyda'r gwrthwynebwr gan geisio datrys eu gwrthwynebiad.

Os derbynnir unrhyw wrthwynebiad ac nad yw'n cael ei dynnu yn ôl wedyn, ni all y Cyngor gadarnhau'r Gorchymyn, ond bydd yn ei gyfeirio at y Pwyllgor Ardal a fydd yn pennu a ddylid cyfeirio'r Gorchymyn at yr Arolygiaeth Gynllunio neu beidio i gael penderfyniad. Mewn achosion o'r fath, bydd y Gorchymyn yn cael ei bennu trwy gyflwyniad ysgrifenedig, gwrandawriad neu Ymchwiliad Cyhoeddus.

Bydd y Cyngor yn hysbysu'r ymgeisydd a ellir cadarnhau'r cais neu beidio.

Pan fydd Gorchymyn yn cael ei gadarnhau, bydd Rhybudd yn cael ei gyhoeddi mewn papur lleol a'i osod ar y safle a bydd pawb sydd â budd yn cael eu hysbysu. Gall unrhyw unigolyn y bydd cadarnhau Gorchymyn yn peri pryder iddo gwestiynu ei ddilysrwydd yn yr Uchel Lys cyn pen 42 diwrnod o gael hysbysiad. Rhaid i sail cais o'r fath fod oherwydd nad yw'r Gorchymyn o fewn pwerau Deddf Priffyrdd 1980 neu na chydymffurfiwyd â'r Ddeddf. Gall yr Uchel Lys ddileu Gorchymyn yn gyfan neu yn rhannol os yw'n fodlon bod hyn yn wir.

Os bydd y Cyngor wedi nodi bod angen gwaith ffisegol er mwyn i'r llwybr newydd gyrraedd safon addas, rhaid i waith o'r fath gael ei gwblhau cyn i'r Gorchymyn ddod i rym. Bydd y gwaith yn cael ei archwilio ac os bydd yn foddhaol, bydd yn cael ei ardystio gan swyddog o'r Adran Hawliau Tramwy.

Os na fydd y gwaith yn cael ei gwblhau yn foddhaol, gall y Cyngor wneud y gwaith ei hun ac adfer y gost o wneud hynny gan yr ymgeisydd.

Ar ôl i'r gwaith gael ei gwblhau ac i'r Gorchymyn ddod i rym, bydd yr ymgeisydd yn cael anfoneb am unrhyw gostau sydd heb eu talu. Bydd mynegbyst yn cael eu gosod ar y llwybr newydd (pan fydd hynny'n berthnasol) pan fydd yn gadael priffyrdd sy'n cael ei chynnal, a bydd arwyddion "Gwyriad" yn cael eu gosod ar y manau pan fydd y cyhoedd yn dod ar draws yr hen lwybr (caeedig), gan eu cyfeirio at y llwybr newydd. Bydd yr arwyddion hyn yn aros yn eu safle am leiafswm o 5 mlynedd i hysbysu defnyddwyr y llwybr cyn i'r mapiau Arolwg Ordnans gael eu diwygio, a'r rhai sy'n defnyddio argraffiadau hŷn o'r map.

Canlyniad Gorchymyn Llwybr Cyhoeddus yw newid llwybr ar y ddaear. Mae'n ofynnol cael Gorchymyn Digwyddiad Cyfreithiol ar wahân i greu newid ar y Map a'r Datganiad Swyddogol.

Bydd hyn yn cael ei wneud gan y Cyngor ar ei gost ei hun. Bydd yr Arolwg Ordnans yn derbyn copi o'r Gorchymyn yn awtomatig fel eu bod yn medru ystyried y newidiadau wrth gyhoeddi'r argraffiad nesaf o'r mapiau perthnasol.

Atodiad 1

Profion Cyfreithiol

Mae'r profion deddfwriaethol y mae'n rhaid i gais penodol eu bodloni yn dibynnu ar y math o Orchymyn sy'n cael ei geisio. Mae'r polisi hwn yn berthnasol i'r mathau canlynol o Orchymnion:

- **Gorchymyn Diddymu Llwybr Cyhoeddus - Adran 118 Deddf Priffyrdd 1980:** Gall hawl tramwy gael ei ddiddymu pan nad oes ei angen ar gyfer defnydd y cyhoedd.
- **Gorchymyn Gwyro Llwybr Cyhoeddus - Adran 119 Deddf Priffyrdd 1980:** Gall hawl tramwy gael ei wyro pan ddangosir ei bod o fudd i'r tiffeddiannwr perthnasol a/neu'r cyhoedd i wneud hynny, ond dim ond :
 - i) pan na fydd y llwybr wedi ei wyro yn sylweddol lai cyfleus i'r cyhoedd; a
 - ii) ni fyddai'r gwriad yn newid unrhyw bwynt y bydd y llwybr yn dod i ben, heblaw i bwynt arall ar yr un briffordd, neu briffordd gysylltiedig.

Rhaid ystyried yr effaith y byddai'r gwriad yn ei gael ar fwynhad y cyhoedd o'r llwybr yn gyffredinol hefyd cyn gwneud penderfyniad.

- **Gorchymyn Diddymu/Gwyro Croesfan Rheilffordd - Adran 118A / 119A Deddf Priffyrdd 1980:** Gall hawl tramwy sy'n croesi rheilffordd gael ei ddiddymu (Adran 118A) neu ei wyro (Adran 119A) lle gellir dangos ei bod yn gyfleus i wneud hynny er budd diogelwch y cyhoedd, ond dim ond os nad yw'n bosibl gwneud y groesfan yn ddiogel.
- **Gorchymyn Diddymu/Gwyro Arbennig - Adran 118B / 119B Deddf Priffyrdd 1980:** Diddymu (118B) neu wyro (119B) rhai priffyrdd ar gyfer dibenion atal troseddau mewn ardaloedd penodedig.
- **Gorchymyn Diddymu/Gwyro Arbennig – Adran 118C / 119C Deddf Priffyrdd 1980:** Gall rhai priffyrdd gael eu diddymu (Adran 118C) neu eu gwyro (Adran 119C) am resymau yn ymwneud â diogelwch ysgolion {ar gyfer diogelu disgyblion a staff rhag trais; bygythiad o drais; aflonyddu; ofn neu bryder yn deillio o weithgareddau anghyfreithlon; unrhyw beryglon eraill i'w iechyd a diogelwch yn codi o weithgaredd o'r fath}.
- **Gorchymyn Gwyro SoDdGA - Adran 119D Deddf Priffyrdd 1980:** Gall hawl tramwy gael ei wyro er mwyn diogelu Safle o Ddiddordeb Gwyddonol Arbennig.
- **Adran 118ZA / 119ZA Deddf Priffyrdd 1980:** Diddymu (118ZA) neu wyro (119ZA) llwybrau er budd perchnogion, prydleswyr neu ddeiliaid tir a ddefnyddir er mwyn amaeth, coedwigaeth neu fagu neu gadw ceffylau.

Atodiad 2

Rhan I – Y Broses

Ni ddylid symud llwybr hawl tramwy cyhoeddus oni bai bod y newid wedi cael ei ganiatáu yn gyntaf trwy orchymyn cyfreithiol, a elwir yn orchymyn gwyro. Mae'r cyfarwyddyd hwn yn esbonio sut i wneud cais i Gyngor Gwynedd am ganiatâd i symud llwybr troed, llwybr ceffyl neu gilffordd gyfyngedig. Mae rheolau gwahanol yn weithredol ar gyfer gwyro cilffordd sy'n agored i bob traffig.

Pryd y gellir gwyro llwybr?

Ni fydd gwriad yn cael ei ganiatáu oni bai bod y cynnig yn bodloni gofynion penodedig yn y Ddeddf Priffyrdd 1980. Rhaid i'r gwriad arfaethedig fod er budd y perchennog, deiliad, neu brydleswr y tir y mae'r hawl tramwy yn ei groesi, neu er budd y cyhoedd a rhaid i'r llwybr newydd beidio bod yn sylweddol lai cyfleus i'r cyhoedd. Yn fwy na dim, rhaid iddi fod yn hwylus i gael y gwriad. Wrth benderfynu a yw'n hwylus neu beidio, byddwn yn ystyried mwynhad y cyhoedd ar y llwybr cyfan ac effaith y gwriad ar dir arall. Mae gan Barc Cenedlaethol Eryri hefyd y pŵer i wyro llwybrau i alluogi i ddatblygiadau ddigwydd yn eu hardal.

Gallwn hefyd wneud gorchymynion gwyro i wella diogelwch ysgolion a lleihau troseddu, ond fe fyddem yn hoffi i'r rhain gael eu trafod gyda ni cyn i gais gael ei wneud, gan y bydd ystyriaethau gwahanol yn berthnasol.

Pwy all wneud cais?

Gall unrhyw un wneud cais am wriad, ond byddem yn annhebygol iawn o gytuno i wriad heb gydsyniad perchnogion a deiliaid y tir y mae'r llwybr hen a newydd yn ei groesi, a bydd yn ofynnol cael tystiolaeth o'r cydsyniad hwnnw gyda'r cais.

Pa mor hir y mae'n ei gymryd?

Rydym yn gobeithio gwneud ein penderfyniad ar y cais cyn pen chwe mis (mae'n cymryd cymaint â hyn oherwydd bod rhaid i ni gael amser i ymgynghori ag eraill am y cynnig). Hyd yn oed pan fyddwn yn cytuno i wneud gorchymyn, bydd yn cymryd o leiaf chwe mis arall cyn i'r prosesau cyfreithiol fod wedi eu cwblhau. Os bydd gwrthwynebiad i'r gorchymyn, gall gymryd mwy o amser yn sylweddol. Cofiwch, *pwêr* ac nid *dyletswydd* yw'r gwaith hwn ac felly mae'n dibynnu ar faich gwaith yr Uned ar adeg y cais, a'r adnoddau staff sydd ar gael ar ei gyfer.

Beth mae'n ei gostio?

Ni all y gwriad gael ei gwblhau nes bydd llwybr newydd wedi cael ei greu ac mewn cyflwr da. Byddwn yn nodi pa waith y bydd angen ei wneud cyn y byddwn yn gwneud gorchymyn gwyro, ond, os bydd y gwriad yn mynd yn ei flaen, rhaid i'r ymgeisydd wneud y gwaith, i'n bodloni, ar ei draul ei hun. Mae gennym y grym i wneud y gwaith angenrheidiol ac adfer y gost gan yr ymgeisydd os bydd yn peidio gwneud hynny.

Byddwn yn codi tâl ar yr ymgeisydd am yr amser y byddwn yn ei dreulio yn prosesu cais cyn i orchymyn gael ei wneud yn ôl y rhestr isod ac am wir gost hysbysebu'r gwriad yn y wasg leol (tua £1,000, gan ddibynnu ar hyd yr hysbyseb ac ar y papur newydd dan sylw).

Strwythur ffi presennol

Gall fod yn ofynnol i ymgeisydd dalu iawndal i unrhyw un y mae ei dir yn colli ei werth o ganlyniad i'r gwriad.

Gallwn ofyn i ymgeisydd lunio cytundeb gyda ni i dalu'r costau a'r treuliau hyn.

Pwy sy'n penderfynu a ddylid gwro llwybr?

Ni fydd i gychwyn. Bydd y swyddog achos yn gwneud argymhelliad i'r Cyngor dan y cynllun Dirprwyo a fydd yn penderfynu a ddylid gwneud gorchymyn gwro neu beidio. Ond, mae gwneud gorchymyn yn broses gyhoeddus, ac os byddwn yn derbyn gwrthwynebiad i'r gorchymyn gallwn wrthod mynd â'r mater ymhellach, neu gallwn ei gyfeirio at yr Ysgrifennydd Gwladol am benderfyniad. Gall hyn arwain at ymchwiliad cyhoeddus, neu wrandawriad, neu gael ei drin trwy gyfrwng cyflwyniadau ysgrifenedig.

Sylwer nad oes raid i ni wneud gorchymyn gwro, hyd yn oed os bydd yn cydymffurfio â gofynion y ddeddfwriaeth. Rydym yn gobeithio, trwy ddarparu cyngor yn Rhan II o'r cyfarwyddyd hwn, y bydd ymgeiswyr yn cael eu hannog i gynnig gwriadau fydd yn gwella'r rhwydwaith, neu yn cynnig gwell cyfleoedd mynediad i'r cyhoedd. Rydym yn cadw'r hawl i beidio cytuno i wriadau nad ydynt yn gwneud hynny. Fe fyddwn, fodd bynnag, yn ystyried pob cais ac yn rhoi rhesymau am ein penderfyniad.

Camau cyntaf

Cynghorir ymgeiswyr yn gryf i drafod eu hachos gyda'r Swyddfa Hawliau Tramwy yn gyntaf.

1. Rydym yn argymhell y dylai unrhyw un sy'n ystyried symud hawl tramwy cyhoeddus ganfod llinell gyfreithiol gywir y llwybr i gychwyn (efallai nad dyma yn union sut y mae'r llwybr yn cael ei ddefnyddio yn ymarferol). Mae'r wybodaeth ddiweddaraf am y rhwydwaith hawliau tramwy ar gael yn ein swyddfeydd yng Nghaernarfon, Pwllheli a Dolgellau. Mae gan bob hawl tramwy cyhoeddus gyfeirnod arbennig yn ôl enw'r Gymuned lle mae, a rhif. Bydd arnom angen y wybodaeth hon i brosesu cais.
2. Dylai llinell newydd arfaethedig y llwybr gael ei gynllunio gan ddefnyddio'r cyfarwyddyd Rhan II. Gallwn ddarparu cyngor anffurfiol yn ystod y cyfnod hwn er mwyn i'r cais gael y cyfle gorau posibl i lwyddo. Gallwn hefyd roi cyngor yn fuan os yw'r cynnig yn annhebygol o lwyddo. Y cyswllt cyntaf yw'r Uwch Swyddog Hawliau Tramwy ar gyfer yr Ardal dan sylw.
3. Mae'n gwneud synnwyr i ymgynghori â phreswylwyr lleol a defnyddwyr y llwybr cyn cyflwyno cynnig ffurfiol i'r Cyngor, fel eich bod yn cael eu barn yn gynnar, a thrwy hynny atal y posibilrwydd y bydd gwrthwynebiad wedi i'r ffi am y cais gael ei thalu.
4. Codi hysbysiad wrth ochr y rhan sy'n mynd i gael ei wyro, gan esbonio'r gwriad a gynigir a gofyn am sylwadau ac awgrymiadau gan y rhai sy'n defnyddio'r llwybr. Cynhwyswch gynllun ar raddfa bras yn dangos y rhwydwaith hawliau tramwy fel y mae yn yr ardal (efallai y byddwn yn medru eich helpu yn hyn o beth).
5. Cysylltwch â chynrychiolwyr lleol grwpiau defnyddwyr sydd â budd yn y llwybr a holi am eu mewnbwn. Byddwn yn medru cyflenwi manylion cyswllt ar gyfer cynrychiolwyr Cymdeithas y Cerddwyr, yr Open Spaces Society a'r Cyngor Cymuned, a hefyd y Gymdeithas Geffylau

Brydeinig a Chlwb Teithio'r Beicwyr (wrth sôn am lwybrau ceffyl) a'r Gymdeithas Yrru Brydeinig (wrth sôn am gilffyrdd cyfyngedig).

Y cais

Byddwn yn darparu copïau o'r ffurflen gais, y dylid ei hanfon atom pan fydd y cynnig ar ei ffurf derfynol, ynghyd â map yn dangos y gwriad arfaethedig.

Rhan II – Dewis llwybr newydd

Bwriadwyd y rhan hon o'r cyfarwyddyd i helpu ymgeiswyr i hyrwyddo gwriad sy'n cynnig y llwybr gwahanol gorau posibl ar gyfer defnydd y cyhoedd a chais sydd, felly, yn fwy tebygol o gael ei gymeradwyo. Fe'i bwriadwyd hefyd i atal ceisiadau sydd ag ychydig iawn o obaith o lwyddo.

Rydym yn cydnabod bod rhaid ystyried anghenion a dyheadau defnyddwyr y llwybr pan fydd llwybr yn cael ei wyro yn ogystal â rhai'r tiffeddiannwr a/neu reolwr. Byddwn yn ystyried y ddau a byddwn hefyd yn ystyried ein Cynllun Gwella Hawliau Tramwy, sy'n sail i'r ffordd yr ydym yn rheoli'r rhwydwaith o hawliau tramwy cyhoeddus. Mae'r rhain yn ganlyniad ymchwil ac ymgynghori gyda phreswylwyr lleol, grwpiau defnyddwyr mynediad, ffermwyr a rheolwyr tir.

Rydym yn cydnabod bod gan ddefnyddwyr gwahanol wahanol anghenion ac na fydd pawb sy'n defnyddio'r rhwydwaith hawliau tramwy yn cytuno ar y nodweddion sy'n ei wneud yn arbennig. Rydym wedi ymgynghori â nifer o bobl a sefydliadau gyda diddordebau gwahanol ac rydym wedi ceisio tynnu allan y materion sy'n achosi mwyaf o bryder. Ni fwriadwyd i'r cyfarwyddyd hwn fod yn holl gynhwysol, oherwydd bydd ansawdd cyffredinol cais yn gyfuniad o lawer o wahanol ffactorau. Gall y rhain gynnwys:

- ansawdd profiad y defnyddiwr o'r llwybr presennol a'r llwybr newydd arfaethedig, o ran arwyneb, graddiant a golygfeydd,
- pwysigrwydd y llwybr yn y rhwydwaith,
- natur y dirwedd,
- anghenion a chyfleoedd lleol, a
- lefel rhwyddineb cynnal a chadw yn y dyfodol.

Canllaw yn unig yw ein hargymhellion ar led, er enghraifft, oherwydd nid yw darparu llwybr ar y lled yr ydym yn ei awgrymu yn gwarantu y byddwn yn edrych yn ffafriol ar y cais, mwy nag y bydd peidio cydymffurfio yn golygu y bydd y cais o angenrheidrwydd yn aflwyddiannus. Rydym yn awgrymu y dylai llwybrau troed newydd fod yn 2 fetr o led o leiaf, oherwydd mae'r lled hwn yn cynnig rhwyddineb i ddefnyddio'r llwybr ac yn ei wneud yn fwy hygyrch i'r peiriannau a ddefnyddir i'w dorri. Ond, os oes rhesymau ymarferol da, neu rai rheoli tir, pam y dylai'r lled fod yn llai gall y gwriad fod yn dderbyniol wedyn. Rydym am annog mynediad rhwyddach i gefn gwlad i bawb, felly byddwn yn edrych yn ffafriol ar lwybr newydd nad oes giatiau na chamfeydd arno nag un sy'n llai hygyrch. Ond, rydym hefyd yn cydnabod bod rhesymau pam y gall strwythurau fod yn angenrheidiol i reoli tir yn briodol, felly gall llwybr newydd sy'n cynnwys giatiau neu strwythurau o'r fath gael ei gymeradwyo hefyd. Dylai ein cyfarwyddyd gael ei ddarllen yn yr ysbryd hwn.

1. Hygyrchedd i ddefnyddwyr ac ar gyfer cynnal a chadw

Strwythurau

- Rydym yn hoffi llwybrau heb giataiau, camfeydd neu strwythurau eraill
- Nid ydym yn hoffi llwybrau gyda strwythurau oni bai eu bod yn angenrheidiol i atal defnydd heb ganiatâd neu i reoli da byw. Os oes angen strwythur i atal defnydd heb ganiatâd, pan fydd hynny'n bosibl dylid gadael bwlch ar yr ochr ar gyfer mynediad i gerddwyr (a cheffylau pan fydd angen hynny). Gall strwythurau sy'n angenrheidiol i reoli da byw gael eu caniatáu dan A.147 Deddf Priffyrdd 1980.
- Nid ydym yn hoffi camfeydd.
- Byddem yn hoffi i chi drafod manyleb unrhyw strwythurau gyda ni cyn cyflwyno eich cais. Rhaid i giataiau llwybrau ceffyl fod â lleiafswm o 1.5 metr (5 troedfedd) o agoriad clir, cliced hawdd ei defnyddio a dylai fod yn agoriad dwbl pan fydd hynny'n bosibl. Byddem yn hoffi gweld giataiau Radar a giataiau symudedd canolig pan fydd gwelliannau i hygyrchedd yn angenrheidiol neu'n ddymunol.
- Rydym yn hoffi i strwythurau ar lwybrau ceffyl ar gyffyrdd gyda ffyrdd i fod yn ddigon pell yn ôl o'r gyffordd i gynnig ardal i'r marchogion a'r beicwyr aros yn ddiogel cyn croesi.

Lled

- Nid ydym yn hoffi i lwybrau newydd fod yn gulach na'r llwybrau y maent yn eu disodli.
- Rydym yn hoffi i lwybrau fod yn ddigon llydan i bobl eu defnyddio yn rhwydd ac i fynediad i beiriant petai angen torri'r arwyneb, yn ddelfrydol lleiafswm o 2 fetr i lwybr troed a 3 metr ar gyfer llwybr ceffyl, ond yn gyffredinol, lletaf yn y byd yw'r llwybr, gorau yn y byd.
- Nid ydym yn hoffi gweld bod llwybrau wedi eu gwro yn cael eu culhau wedyn trwy ffensio neu wrychoedd, felly os bydd llwybr yn mynd i gael ei gau i mewn dylid cynnig o leiaf 0.5 metr (18 modfedd) yn ychwanegol o led.

Ansawdd yr arwyneb

- Nid ydym yn hoffi i lwybrau newydd fod ag arwyneb sy'n llai gwydn na'r hen un, nag yn un sy'n costio mwy i'w gynnal a'i gadw. Mae draeniad y llwybr newydd yn fater pwysig i'w ystyried, fel y mae gallu'r llwybr i sychu ar ôl tywydd gwlyb. Efallai na fydd wyneb llwybr newydd sbon ar draws tir agored mor wydn ag arwyneb llwybr sydd wedi ei gywasgu trwy gael ei gerdded am ganrifoedd, felly efallai y bydd angen draenio'r llwybr newydd neu fod angen gwaith peirianyddol arno cyn y bydd o safon debyg.
- Rydym yn hoffi llwybrau newydd sydd yn fwy gwydn, gan fod yn gydnaws â'u cymeriad a'u sefyllfa. Byddwn yn rhoi cyngor ar y safon ofynnol ar gyfer adeiladu llwybr newydd. Bydd hyn yn amrywio yn ôl ei leoliad a'i ddefnydd yn y dyfodol. Er enghraifft, os bydd y gwyriad yn golygu y bydd y llwybr yn fwy tebygol o gael ei ddefnyddio yn amlach nag o'r blaen, efallai y byddwn yn gofyn i'r llwybr newydd gael ei lunio i safon uwch na'r hen lwybr.
- Nid ydym yn hoffi i lwybrau newydd ddefnyddio manau mynediad preifat lle mae da byw yn ymgasglu neu lle gall yr arwyneb gael ei ddifrodi gan beiriannau fferm.

- Nid ydym yn hoffi i llwybrau newydd fod angen gwaith cynnal cyson lle nad oes angen hynny ar weddill y llwybr. Ystyriwch adael i ddefaid barhau i bori ardal y llwybr newydd ond gan gau gwartheg a cheffylau allan ohono.

Ansawdd y profiad

- Rydym yn hoffi llwybrau sy'n cynnig yr un math o brofiad, neu brofiad gwell i ddefnyddiwr y llwybr a wyrwyd, o ran cymeriad, golygfeydd, graddiant, a chyfleuster o ran ei ddefnyddio.
- Nid ydym yn hoffi cynnydd sylweddol yn ei hyd, oni bai bod hynny yn cael ei gyfiawnhau pan fydd yn cynnig gwell profiad neu ddolen i rwydwaith nad ydyw mor gyfleus ar y rhwydwaith presennol.
- Nid ydym yn hoffi llwybrau sy'n mynd â'r defnyddiwr oddi wrth fannau o ddiddordeb, fel golygfeydd, nodweddion hanesyddol, neu ddŵr oni bai bod nodwedd gyfatebol ar gael ar y llwybr newydd.
- Rydym yn hoffi gwyradau sy'n lleihau peryglon posibl i'r defnyddiwr, fel mynd â defnyddwyr oddi ar ffordd brysur, neu oddi ar dir a ddefnyddir gan offer trwm a pheiriannau.
- Rydym yn hoffi llwybrau sy'n fwy diogel i ddefnyddwyr, fel y rhai gyda gwell golwg o'r ffordd mewn mannau croesi ac heb gorneli na allwch eu gweld neu fannau cuddio.
- Rydym yn hoffi llwybrau sy'n dilyn llwybr sy'n hawdd i'r defnyddwyr ei ddilyn heb ormodedd o arwyddion a chyfeirbwyntiau.

Gwerth strategol

- Rydym yn hoffi cynigion gwyradau sy'n cynnig gwelliannau o ran cyswllt â rhannau eraill o'r rhwydwaith hawliau tramwy neu i ardal neu ardaloedd lle mae mynediad cyhoeddus.
- Nid ydym yn hoffi gwyradau sy'n gwneud y gwrthwyneb.
- Rydym yn hoffi gwyradau sy'n cynnig gwelliannau rhwydwaith yn well na'r rhai nad ydynt yn gwneud hynny. Dylai'r holl gynigion gwyradau fodloni'r safonau sy'n berthnasol i briffyrdd o'r math hwnnw.
- Rydym yn hoffi gwyradau sy'n cynnig hawliau ychwanegol i ddefnyddwyr nad ydynt ar gerbyd modur. Os bydd llwybr troed newydd yn addas a phriodol i'w ddefnyddio gan farchogion a beicwyr, byddwn yn croesawu rhoi hawliau ychwanegol i'r defnyddwyr hynny.

Rydym yn cadw'r hawl i beidio prosesu cais am wriad os bydd yr hawliau tramwy ar dir sy'n eiddo i'r tiffediannwr ddim yn addas i'w defnyddio o ganlyniad i unrhyw ddiffyg ar ran perchennog neu ddeiliad y tir.

Ni fyddwn yn gwneud na chadarnhau gorchymyn os na fyddwn yn ystyried ei bod yn hwylus gwneud hynny. Wrth benderfynu a yw'n hwylus neu beidio, gallwn ystyried cost hyrwyddo gorchymyn ar ôl ei wneud, a'r budd posibl sy'n cael ei greu i'r cyhoedd o greu'r llwybr newydd.

Costau Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus

Cyngor Gwynedd Council Costau Gorchmynion Llwybrau Cyhoeddus

1.	Ffi i'w gyflwyno gyda cais	£433.34	
2.	Gorchymyn yn cael ei wneud	£542.20	
3.	Gorchymyn yn cael ei gadarnhau heb wrthwynebiad	£1,203.73	
4.	Gorchymyn yn cael ei wrthwynebu, cais yn cael ei dynnu'n ôl gan yr ymgeisydd	£962.98	
5.	Gorchymyn yn cael ei wrthwynebu, Awdurdod yn penderfynu peidio mynd ymlaen	£1,179.64	
6.	Gorchymyn yn cael ei wrthwynebu, Awdurdod yn mynd ymlaen i Ymchwiliad Cyhoeddus a'r Gorchymyn yn cael ei gadarnhau	£4,429.69	
7.	Gorchymyn yn cael ei wrthwynebu, Awdurdod yn mynd i Ymchwiliad Cyhoeddus a'r cais yn cael ei wrthod	£3,767.12	
8.	Yn ychwanegol i'r ffioedd uchod bydd yr ymgeisydd yn talu costau hysbysebu fydd yn ddibynol ar gostau y papur lleol (gweler isod):		
	2 uchod:	1 hysbyseb	Adennill y gost
	3, 4,5 uchod :	2 hysbyseb	Adennill y gost
	6, 7 uchod :	3 hysbyseb	Adennill y gost

Atodiad 4

CYNLLUN DIRPRWYO HAWLIAU TRAMWY GWYNEDD

Mae'r holl swyddogaethau yn ymwneud â hawliau tramwy sy'n cael eu cynnwys yn y Deddfau Canlynol fel y'u diwygiwyd ac yn cynnwys yr holl ddeddfwriaeth isradd yn cael eu dirprwyo i Bennaeth yr Adran Reoleiddiol (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd):

- Deddf Parciau Cenedlaethol a Mynediad i Gefn Gwlad 1949;
- Deddf Cefn Gwlad 1968;
- Deddf Priffyrdd 1980;
- Deddf Bywyd Gwyllt a Chefn Gwlad 1981;
- Deddf Rheoli Trafnidiaeth Ffyrdd 1984;
- Deddf Llwybrau Beic 1984;
- Deddf Cefn Gwlad a Hawliau Tramwy 2000;
- Deddf Cymdogaethau Glân a'r Amgylchedd 2005 (Gorchmynion giatiau)
- Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 – rhan 6

DS Mae'r uchod yn darparu bod y grym i *benderfynu* ar bob cais o ran Gorchmynion Hawliau Tramwy a phenderfyniadau i'w cadarnhau yn cael eu dirprwyo i Bennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd) ac eithrio'r canlynol:

- i Ceisiadau a gyflwynir gan Aelodau sy'n gwasanaethu neu staff yr Adran Reoleiddio.
- ii Ceisiadau sy'n ymwneud â thir sydd ym meddiant y Cyngor.
- iii Penderfyniadau i gyflwyno Gorchmynion a wnaed dan Ddeddf Priffyrdd 1980, pan dderbynnir gwrthwynebiad i'r Gorchmynyn ac na fyddant yn cael eu tynnu yn ôl, i Gynulliad Cenedlaethol i'w cadarnhau
- iv Ceisiadau y mae Pennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd) yn ystyried ddylai gael eu cyfeirio at Bwyllgor.
- v Ceisiadau am Orchmynion a wnaed dan Ddeddf Priffyrdd 1980 pan fydd y Cynghorydd y mae'r Gorchmynyn arfaethedig yn ei ward yn cyflwyno cais ysgrifenedig i Bennaeth yr Adran Reoleiddio (Cynllunio, Trafnidiaeth a Gwarchod y Cyhoedd) cyn pen y cyfyngiad amser a bennwyd i ymgynghori ar y mater y dylai'r mater gael ei benderfynu gan y Pwyllgor Ardal. Y cyfnod penodedig ar gyfer hysbysu fydd 16 diwrnod calendr o ddyddiad y llythyr ymgynghori parthed y cynnig.